Anul III — Orăștie, 22 Nov. v. (4 Dec. n.) 1897 — Nr. 48

REVISTA ORĂȘTIEI

ABONAMENTELE:
Pe 1 an 3 fl.; pe ½ an 1 fl. 50 cr.; pe 4 luni 1 fl.
Pentru România și străinătate 4 fl. la an.
Manuscripte nu se înapoiază. — Scrisori nefrancate nu se primesc.
Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă

EDITOR AL FOII:
Aurel Popovici-Barcianu, director.

PROPRIETATEA
Institutului tipografic „Minerva" în Orăștie.

INSERȚIUNILE:
Un șir garmond prima-dată 5 cr., a 2-a oară 4 cr., a 3-a oară 3 cr. și timbru de 30 cr.
Atât banii de abonament cât și pentru inserțiuni, sunt a se trimite la adresa: „Minerva" institut tipografic în Orăștie (Szászváros).

Invĕța-vom și noi?

In pricina cu orașul *Fiume*, guvernul unguresc își pune botul pe labe.

Ce s'a întêmplat adecă? A voit sĕ întindă și asupra orașului acestuia vre-o 19 legi ungurești, cari pe Fiume nu-'l obligau, avênd drepturi mari autonome, de a-'și regula acele treburi prin legi și regulamente proprii, făcute de representanța sa. Representanța s'a împotrivit. Bánffy 'i-a zis însĕ: musai! Dar' Italienii din representanță, mândri de drepturile și de neamul lor, au rĕspuns lăpădând *toți*, 47, cu primarul în frunte, slujbele primăriei, decât sĕ se supună și sĕ fie ei îndeplinitorii unei sîluiri atât de ingâmfate, și au pornit un șir de proteste și demonstrațiuni de toată frumseta, ridicând întreg orașul în picioare, ca o mare înfuriată!

La început Bánffy dădea cu pintenii în pămênt și zicea că nu-i nimic, că are sĕ facă el în oraș alegeri noue și în locul naționaliștilor eșiți, are sĕ vîre în representanță tot mameluci de-ai sei!

Fiumanii însĕ așa s'au pregătit de luptă, că om sĕ fie și putere sĕ aibă cine sĕ poată străbate printre ei și sĕ-'i abată dela alipirea către conducĕtorii lor cei buni, din fost'a representanță!

Și a vĕzut Bánffy că aci are de lucru cu *bărbați*, hotărîți și eroi, și că rĕsunetul ce îl fac în Italia isbiturile lui turcești în orașul Fiume, numai de bine nu-'i pot fi, și acum *bate în retragere!* A dat anume poruncă guvernorului orașului, ca nouele alegeri pentru representanță, sĕ le lase totuși libere, după voia cetățenilor. De silă ca de voe bună. Și nu cum avea întâiu de gând, sĕ le conducă cu »teremtete«...

Sau, poate fi și asta, vrea sĕ fie vulpe șireată. Își va fi zicênd: legile am dat ucaz sĕ fie întinse și asupra orașului lor. Acum mĕ fac »drept«, »liberal«, »bun« cu ei, doar' îi îmblânzesc ca întrând ear' în representanță, sĕ nici nu bage de seamă și sĕ se deprindă cu noua stare. Dar' nici Fiumanii nu-'s copíi: întrând de nou în representanță din voia poporului lor, sigur vor lua earăși posiție contra aplicării acelor legi, date orașului lor fără voia lor!

Dar' noi Românii, dîn toate câte se petrec în jurul nostru: *din lupta mărească a Italienilor din Fiume contra guvernului unguresc, din ridicarea bărbătească a Saşilor contra aceluiași guvern, din lupta națională pe vieață și pe moarte în Austria, — învĕța-vom și noi ceva?*

Intĕlege-vom odată și noi, cărturari și popor deopotrivă, că cel-ce vrea sĕ ajungă o soarte mai bună, sĕ dobândească drepturi și onoare națională, trebue sĕ lupte și sĕ jertfească, cum o fac atâția în jurul nostru chiar în aceste zile în cari noi stăm cu mânile în sîn?

Fișpanul Szentkereszti — lăpădat!

Sâmbăta trecută „status"-ul bisericii catolice maghiare din Ardeal (un fel de congres al ei) și-a ținut adunarea generală la Cluj.

Intre cei aleși în „status", era și fișpanul nostru, bar. Szentkereszti.

Cum însĕ acest baron, deși catolic și el, s'a purtat atât de urît față de episcopul, tot catolic, *Majlát,* când cu venirea lui la *Deva*, că a pus mai presus căciulirea de mameluc față de *guvern,* ca stima față de *propria biserică,* și a făcut de i-a stricat aceluia toată primirea, — „status"-ul, drept palmă morală, *'l-a lăpădat din sinul seu pe închinătorul lui Banffy, și nu 'l-a mai ales în locul de onoare ce până aci îl avea!*

Incă prea domoală pedeapsă pentru o astfel de apostasie!

Ungurii nostri „Memorandiști".

In adunarea de Sâmbăta trecută a „status"-ului catolic din Cluj, la propunerea chiar a baronului Josika, minisru à latere pe lângă M. S. Impĕratul, s'a hotărît, ca, în fața încercării guvernului de-a smulge școalele din mânile catolicilor și a le administra el, sĕ înainteze o rugare de-adreptul la M. S. Impĕratul-Rege, cu încungiurarea guvernului, prin care sĕ-'l roage pe M. Sa ca sĕ apere acest drept al bisericii față de atacul guvernului (adecă sĕ nu-'i dee voe guvernului, când acesta va cere prea înalta încuviințare pentru a aduce legea de luare a școalelor).

Curat politică „memorandistă valachă"... Când Românii însĕ, tot așa, ba de zece-ori mai cu drept, năcăjiți pe același guvern „liberal" au făcut acest drum „de-a dreptul" la Viena, cum țipau toți, buni cu nebuni, că încungiurând calea oficioasă, au „tradat patria", și cum aplaudau ca smintiți când pentru acest lucru comitetul național fu aruncat întreg, dintr'o rĕsuflare, în temniță!

Pe noi însĕ altceva are sĕ ne privească și mai deaproape!

Catolicii cari acest lucru l'au hotărît la Cluj sûnt — *Unguri.*

Guvernul care vrea sĕ le conducă el școlile mai departe, e și el — *unguresc.*

Și totuși câtă teamă 'i-a cuprins pe Ungurii catolici *de zilele când ei s'ar putea trezì fără* ***școli confesionale!***

Nu în mâna Românilor ar trece acele școli, nici în a Neamțului, nici în a Muscalului, ci tot în a fraților lor (de cei *fără credință* însĕ, ca baronul Szentkereszti și soții), — și *eată până unde sar ei în apĕrarea școalelor confesionale!*

Intĕlege-vor frații nostri Români, poporul întreg, și din acest fapt, *însemnătatea școalelor confesionale pentru noi,* prin perderea cărora nouĕ nu numai confesiunile ne sûnt scurtate în dreptul lor, *ci și neamul atacat în temeliile sale?*

Cum puteți sta dară cu mânile în sîn voi fraților dela *Sâmpetru*, de pildă, și din multe alte comune, lăsând sĕ vi-se scufunde naia școalei sub ochii vostri (precum ni-se spune în corespondența de mai jos!) Și încă între împregiurări când ați putea-o mântuì!!

Rușine mare pe voi și pe noi toți pentru așa de puțină pricepere!

Ne întrec Sașii!

Ne întrec? Ne-au întrecut!

Nu numai bărbații lor politici, cu întreg poporul după ei și cu deputații în frunte, ci și căpeteniile lor bisericești *au sărit în contra atacului diavolesc de-a răpì comunelor numele lor străbune* spre a le împăna cu pocitanii maghiare!

Foile lor, moderate și intransigente, *s'au unit*, și într'un cor au glăsuit!

O solidaritate ce le face onoare au dovedit concetățenii Sași!

Eată, într'adevĕr, pașii lor:

Consistorul săsesc mai întâi ca toți a hotărît, ca sĕ facă în contra noului plan de lege un protest la sfatul de ministri, arĕtând că prin acea lege s'ar vătĕma adânc drepturile autonome ale bisericii și școalei, vîrîndu-'i în documente și cărți o limbă strĕină, fie deocamdată și numai în numirea comunelor.

Brav consistor!

Orașele săsești și ele, pe rînd, în frunte cu *Brașovul* și *Sibiiul*, în adunările representanților lor au luat hotărîri de protestare contra maghiarisării numelor lor străvechi.

Atât primarul *Brașovului* cât și al *Sibiiului* au făgăduit sĕrbătorește sĕ tacă toți pașii ce le stau în putință pe lângă guvern sĕ-'și retragă planul.

Când în *Brașov* se desbătea chestia asta, *Dr. Lurz,* naționalist înflăcărat, conducĕtorul »verzilor«, a propus:

Ca toate comunele, pe rînd, sĕ aducă hotărîri de protestare, apoi congregațiile comitatelor, și pe deasupra sĕ înainteze în numele orașelor și al poporului un Memorand la M.

FOIȚA „REVISTEI ORĂȘTIEI"

AMURG

III

De-alungul tăcutelor uliți
In ciasul de-amurg mĕ petrec
Ironic, priviri pânditoare,
In zimbetul cărora trec.

Tot sângele-'mi fierbe în față
De-atâta nĕcaz ce îndur
Ear' fetele rîd pe la geamuri...
Eu făr'a privì împrejur

Ghîcesc că vre-una arată
Cu mâna spre tristul erou.
...Trec iute, sĕ nu mĕ ajungă
Al rîsului grabnic ecou.

*

In capĕt e casa iubitei:
In dreptul ferestrei de-ajung
Las pasul domol sĕ mĕ poarte
Și chinul sĕ-'mi fie mai lung.

Tot sângele 'n vine-'mi îngheață
Nu teama privirilor — dar'
Că nimeni nu e sĕ mĕ vadă,
Nu-i nimeni sĕ rîdă măcar!...

Ci trec — ca 'n deșert pelerinul
Ce cată zadarnic o stea —
Doar' palide foi ravășite
Mai numĕră trecerea mea.

Tristus.

Omul pățit.

Chip și graiu din...

Veselă grădină
Cu pomi roditori
Și mândri feciori... (Bucovina).

Mult s'a mai judecat badea Nichifor dela Fălcău, pe la cănțălăriile împĕrătești pentru bucățica de poiană și pădure ce o avea colo pe muntele Staro-Obcinei; dară toate de geaba. Pe semne așa era scris la pravila stăpânirii, că bietul țĕran sĕ nu poată fi megieș cu moșiile mănăstirilor, de când oamenii împĕrăției nemțești erau puși sĕ păzască moștenirea rĕmasă dela vechii Domni ai Moldovei și îl nĕcăjau ba cu hotarul, ba cu dijma, ba cu birul nou, până-ce a simțit săracul om unde era pricina și că vreau sĕ-'i ia tot.

Și bătea badea Nichifor de vr'o cincisprece ani încoace drumul dela Fălcău la tîrgul Rădăuțului și nu era scriitoraș pe acolo, care sĕ nu-'i fi tăcut câte o jalbă. Și de atâtea hârtii date pe la cănțălării 'i-se subțiase punga și 'i-se înegrise degetul de crucile cu cerneală mai rĕu ca la pisarul din sat, și bietul creștin tot nu dovedea cu judecata și cu plata ștămpilor cu care ar fi putut sĕ lipească cărare cât era drumul de lung dela Fălcău și până la Staro-Obcina. Până-ce într'o zi s'a îndurat unul din domnii dela tîrg și 'i-a spus că zadarnică îi este toată strădania și judecata și doar' numai o jalbă la prea milostivul împĕrat îl poate mântuì de strîmbătate.

Și cum s'a întêmplat, că tocmai pe atunci prinse sĕ umble vestea printre oameni că are sĕ vie împĕratul în țară și că cine are câte o durere și nedreptate sĕ meargă până la orașul Cernăuți, că mila împĕrătească e mare și împacă pe toți numai sĕ poți străbate la dînsa.

Ce a făcut omul nostru?... A pus desagii pe iapa sa bĕtrână, și cu jalba în sîn a plecat la drum; și după o cale obositoare de patru zile eacă-'l la malul Prutului, sub zidurile Cernăuțului. Orașul însĕ gemea de cătănime, încât abia a aflat casa diaconului Tarase de loc din Fălciu, unde a și tras în gazdă. Și 'l-a povățuit părintele Tarase sĕ vie a doua zi de cu noapte la litie la biserica cea mare, că are sĕ-'i găsească poate un locușor unde sĕ poată sta ascuns până hât încolo când a încunjura oștirea biserica și a sosì în urmă și împĕratul, cum era adecă hotărît de înainte ca sĕ fie toate în ziua ceea.

A sărutat badea Nichifor părintelui mâna și după-ce s'a rugat și închinat pe la toate icoanele, 'l-a băgat diaconul sub podețul de scânduri ce-'l ridicase meșterii de cu seara încă chiar la întrarea bisericii. Acest podeț îl îmbrăcaseră acum cu covoare și scoarțe scumpe ca sĕ poată sta deasupra cântărețiì și clericii bisericii și nimeni nu era harnic sĕ-'l vadă sau sĕ-'l aibă în prepus pe Nichifor, cum ședea ghemuit dedesubt și aștepta sosirea împĕratului cu bătaia strașnică a inimii. Și eată că a pornit a împușca din harmați și a suna din trîmbiți și alaiul împĕrătesc cu cei mai aleși din norod a întrat încet în sobor. Pe omul nostru îl treceau sudorile de frică, dar' sta molcum, căci îi dăduse diaconul grija ca sĕ nu se urnească, până nu s'a zgâțâi covorul din fața lui. A trecut apoi mai bine ca un cias, și numai ce aude din nou mișcare, pași, glasuri, și când încep a cânta clericii deasupra capului seu, eată că se bate marginea scoarței de dinaintea lui. Și își face ispititul Nichifor repede cruce și năvălește din întunerecul ascunsului la lumina zilei și amețit de strălucirea fețelor din prejurul seu, neștiind care o fi împĕratul, cade în genunchi fără putere și cu ochii orbiți. Și eată că un om în strae oficerești, cu pene verzi pe coif și plin de stele și cruci pe la piept, se pleacă către el și îl întreabă:

— Ce ai?

Badea Nichifor își vine atunci în fire și băgând mâna în sîn, scoate condicuța sa de dăjdii legată într'o naframă, și începênd a desface nodurile cu degetele, izbucnește în lacrimi și plâns amar, încât a perit zimbetul de pe buzele tuturor câți priveau la desnădăjduitul țĕran, cum ducea acum naframa la gură, ca sĕ destacă cu dinții un afurisit de nod ce mai rĕmăsese. Impĕratul însĕ a stat cu răbdare, până a scos omul condicuța din naframă și jalba din condicuță. Și a luat hârtia din mâna lui badea Nichifor și.. dreptate 'i-a făcut după mila împĕraților, când cugetă adecă și ei că milă trebue sĕ facă. Căci milă cum 'i-se făcuse împĕratului de badea Nichifor când 'l-a vĕzut udând cu lacrimi jalba din naframa sa încioturată, nu 'i-a fost poate de când stăpânea el țara noastră.

Oamenii însĕ cari erau de pază pe lângă împĕratul și sfetnicii sei, când s'a întêmplat

Sa Impĕratul, dus de o deputațiune monstră (cum 'și-au dus Românii Memorandul lor)!

»Trebue sĕ nu uităm că în această țeară este un loc mai înalt, înaintea căruia nu înzadar au rĕsunat unele plângeri! Trebue sĕ pășim naintea Regelui și sĕ-'i reîmprospĕtăm trecutul glorios al Casei de Habsburg, care e strîns legat de vieața orașelor noastre! — zicea dl *Dr. Lurz.*

In *Sibiiu* s'a ținut Dumineca trecută adunare mare poporală, pentru cercul electoral Cristian—Sibiiu, protestând sĕrbătorește și bărbătește!

Asemenea adunări de alegĕtori s'au convocat în *Brașov* pe 2 Decemvrie, în *Cisnădie* pe 5 Dec., în *Nocrichiu* și în Sighișoara tot în 5 Dec. (mâne).

La *Orăștie* s'a ținut în 28 Nov. ședința comitetului cercual electoral, cum însĕ aici e deputat *Nopcsa* și cercul în majoritate român, nu s'a hotărît convocarea unei adunări, dar' *comitetul săsesc a luat din parte-'i o hotărîre de protestare în causă!*

Cu un cuvênt, Sașii se poartă bine și ca cercuri de alegĕtori și ca orașe singuratice!

***Comunele săsești** au și început sĕ dee ascultare comandei ce le vine dela conducĕtorii lor:* au început sĕ protesteze oficios contra planului de maghiarisare a numelor lor! Se conchiamă representanțele comunale și, la propunerea unui membru, iau hotărîri de protestare!

Eată cum țin frații adevĕrați și pricepuți laolaltă!

Unde sunt ale noastre primăriile? Rugându-le sĕ facă și ele, așa, ar începe primarii a tremura de frică și de... neștiință!

Pacea Lumii

Tulburări în Üsküb.

Când, într'un viitor poate nu prea îndepărtat, va veni încă vremea la „împărțirea pânii" în rĕsăritul Europei, Sêrbii și Bulgarii se vor lua ear' rĕu de cap pentru Macedonia. Și unii și alții ar voi s'o aibă. Și fiind acum încă în stăpânire turcească, fiecare ar vrea s'o «pregătească» așa, ca la ziua potrivelii, sĕ fie el tare și mare în ea. Sêrbii ar vrea s'o sêrbească, Bulgarii s'o bulgărească, și așa, popoare surori, se mâncă unele pe altele și se învenineză pentru lucruri ce nici nu-'s a lor. Turcul viclean le dă și unora și altora (și și Românilor) împintenări că ba vouĕ, ba vouĕ, s'ar cuveni, căci îi vine bine sĕ fie ură și nu bunăînțelegere între popoarele vecine lui, fiindcă de-ar ținea laolaltă aceste popoare, nu i-ar merge păgânului trebile așa bine!

Eată ce s'a întêmplat în 27 Nov. *Palatul archimandritului sêrb din Üsküb a fost atacat de o ceată mare de Bulgari înfuriați, care cu petri i-au spart toate ferestrile și l'au pisat cât au putut* A trebuit se păsească poliția turcească la mijloc ca se restabilească pacea!

Firește poliția a întrevenit numai după-ce faptul era împlinit, păharul de venin al urei vărsat de unii și beut de ceialalți!..

*

Albanezii revoltați!

In zilele din urmă a sĕptĕmânii trecute, din Albania (între Muntenegru și Epir, pe țărmurul mării), a venit deodată o veste mare: Albanezii, poporul cel mai înaintat, numeros și temut, *au prins arma contra stăpânirii turcești!*

Aproape 5000 din districtele Ipek și Djakewa, s'au revoltat în contra autorităților!

O luptă s'a dat la *Djakowa* între trupele trimise din Salonic, Monastir și Üsküb, și între rĕsculați. Perderile au fost mari de ambele părți!

S'au trimis la Üsküb 7 batalionne de infanterie.

Ear' Marți, în 30 Nov. sĕ telegrafiază că au fost noauĕ tulburări mari! Albanii cer autonomie pentru țeara lor! S'au trimis nouĕ trupe. E teamă ca Sêrbia și Muntenegru încuragiază pe resculați, și că de nou ar putea lua flacări Balcanii, de astă-dată într'o parte și mai primejdioasă!

Puterea preotului

de a înrîuri spre bine asupra poporului seu.

Merișor, Nov. 1897.

Intr'un articol din „*Revista Orăștiei*" am zis, că poporul român, prin nimica nu se poate așa ușor și repede lumina, ca prin *preot* și prin *foi* românești.

Azi sĕ arĕt o dovadă scoasă din vieața mea proprie

Când am întrat în slujba preoțască în Merișor, am aflat aci un om deștept, știutor de a scrie și cetì, și toate lucrurile le puteam isprăvì cu dînsul, dară când era vorba de *Români* și *Maghiari, el totdeauna era pe partea Maghiarilor!* Dacă am cercat a-'l dojenì, îmi rĕspundea:

„Noi nu ne putem pune cu domnii, căci „azi toate drepturile sunt în mâna lor, și te „suc și te resuc cum le place! Noi trebue sĕ „stăm pe loc, și poate când va mai venì „odată Muscanul, sĕ ne mai putem deslănțuì „din ghiarĕle lor!"

Cât de tari și de mari îi credea bietul om pe Maghiari! Trebue că în aievea bine sĕ fi fost vre-odată *tuns și ras și netezit!*

Așa judeca acest om din satul meu, țeran, și mulți sunt încă cei-ce ca el judecă! Așteaptă și ei, în felul lor, o »resolvare a chestiei valache«, ba cred chiar în ea, ori-cât ar bucina »oficioșii« nostri, că această chestie »nu există«!.

'Mi-se scula pĕrul pe cap când auziam părerile omului acestuia așa greșite în prețuirea puterii maghiare la noi, dar' ce puteam sĕ-'i fac? Căci el de când a fost eșit din școală, n'a mai fost cetit foi românești, nu 'l-a mai luminat nime, și așa nu era de loc în curat cu lucrurile dela noi!..

După oare-care gândire m'am hotărît, ca pe ori-ce cale sĕ-'l deștept, sĕ-'l aduc la bine pe acest om. 'L-am chemat la mine, 'i-am cetit din foi românești, 'i-am mai dat, acuși cu sila, sĕ mai ducă și acasă, și m'am trezit numai cu omul, că mĕ roagă sĕ stau de mai mulți oameni din sat, ca cu toți laolaltă sĕ ne »aducem« *mai multe foi românești*, ca sĕ știm toate mișcările și părerile cum stau!

Mi-s'a luminat lumea de bucurie, și, firește, am făcut, și azi avem *5 foi românești în sat, care se cetesc regulat de toți cei-ce știu carte și scrisoare.*

Eară omul meu care sĕ credea neputincios față de stăpânirea nedreaptă, azi vede cu totului tot în altă lumină lumea, și nu dela alți, ci dela el însuși, și prin puterea lui are bună nădejde a se deslănțuì cu vremea, de jugul nedrept ce ne apasă!

Eată ce m'a îndemnat pe mine sĕ prind peana și sĕ scriu că poporul român *prin preot* și prin *foi românești*, sĕ poate de minune bine lumina și deștepta!

Și eată de ce am zis că acum ori nici odată preoții sĕ se facă adevĕrați apostoli ai școalei poporului românesc încredințat lor spre păstorire!

Și eată de ce am zis că toată inteligența română după putere sĕ aboneze foi românești, chiar și din punga proprie pentru poporul din giurul seu!

Isidor Saturn.
preot.

Știri Politice

Badeni — s'a dus!

Pe când cetitorii nostri aflau din numĕrul trecut că guvernul din Viena în frunte cu Badeni e aproape de cădere, el își înainta tocmai M. S. Impĕratului rugarea de-a-'l ușura de sarcina de-a ținea mai departe frânele statului în mână!

Și M. S. 'i-a primit dimisia. Ce l'a îndemnat la asta, au fost atacurile de ne mai suferit ale Nemților și uriașele scandale ce deputații germani le făceau în dietă, împedecând orice înaintare a desbaterilor ei! (La alt loc dăm câteva „spicuiri" din acele ședințe.)

E vorbă numai, că oare cu căderea lui Badeni, sĕ cadă *și politica* pe care el o pornise, de-a ridica pe încetul și pe popoarele negermane în drepturi politice de-opotrivă cu cel german? Atunci căderea lui ar fi pentru negermanii de dincolo, dar' și pentru noi nemaghiarii din Ungaria, încă o poticnire în drumul greu spre ținta luptei noastre naționale. Nu e însĕ temere de aceasta, și chiar de s'ar întêmpla, causa dusă odată până aci, nu sĕ va îngropa, ci, mai curênd ori mai târziu, ea ear' se va ridica la suprafață, poate pentru a nu mai putea fi nici-odată îngenunchiată!

Revoluție în Austria?

De unde? Cum? Eată:

Dând guvernul lui Badeni ordinațiunea prin care pune în Bohemia și limba cehă în drepturi deopotrivă cu cea nemțască, Nemții 'i-au pus gând rĕu! Anume sĕ-'i împedece ori-ce lucrare a dietei, de nu va retrage acea ordinațiune! Badeni, așa fiind și voia M. S. Impĕratului, n'a voit s'o retragă. S'a început atunci o luptă cruntă în dietă. Nemții împedecau cu ori-ce mijloace lucrarea dietei! Slavii, Cehii cu Polonii, Slovenii, Românii și chiar o parte a Nemților, cei mai așezați, formând majoritatea dietei, sprigineau însĕ pe guvern. Lupta a început sĕ devie tot mai înverșunată, mai pătimașă! Nemții, mai puțini, vĕzênd că pe cale dreaptă vor fi bătuți, au pornit-o pe larmă, chiar pe bătaie, numai sé nu lase dieta sĕ mai lucreze sub conducerea acestui guvern, ce nu le împlinește nedreapta lor cerere! Și precum în dietă creșteau scandalele, așa în țeară creșteau patimile și ura popoarelor între sine! In dietă s'a ajuns la cuțite, în afară la demonstrații uriașe! In dietă din 23—26 Noemvrie scandalele au mers până acolo, că au dat cu cerneală după președinte, 'i-au sărit în cap și 'l-au trântit și 'l-au bătut, apoi deputații între sine, isbindu-sĕ cu pumnii și cu picioarele! Atunci ministrii au dus în dietă o companie de polițiști înarmați și au aruncat afară vre-o 12 Nemți lărmuitori. N'a folosit. Inverșunare mai mare! Injurături la adresa ministrilor, a președintelui, a polițiștilor, cât Doamne apără.

Ear' afară pe strade studențimea arangea demonstrații teribile, că poliția nu mai rĕzbea cu ea! Nemții ziceau că ei nu lasă sĕ fie trântiți jos chiar la ei acasă, Slavii că ei fiind mai mulți, au drept sĕ împartă dreptatea și fără Nemți! O înverșunată luptă *națională* în dietă și pe strade! In Viena prin 27—28 a trebuit se iasă armata sĕ facă rênduială. Un escadron de husari cu săbiile trase loveau în mulțimea de demonstranți, rănind și călcând sub copitele cailor. Era plină revoluția, încât la Curtea Impĕrătească au închis străvechile porți, lucru ce dela 1848 nu s'a mai întêmplat!

Așa nu mai putea merge. Dieta a fost închisă și guvernul și-a dat abzicerea în 28 Nov. M. S. Impĕratul a însărcinat pe baronul Gautsch cu formarea noului ministeriu. Acum sĕ crede că Gautsch, ca sĕ facă pace, va retrage ordinațiunile cu pricina. Asta însĕ ridică pe Cehi în picioare! Ei au și pornit în țeara

---

această ciudățenie, 'l-au apucat pe omul nostru cam din scurt că de ce n'avea jalba în mână scoasă gata, de a făcut pe luminăția sa sĕ zăbovească atâta amar de vreme cu pacostea cea de naframă? Și badea Nichifor, cum era el acum cu cușma pe ureche și neîngrădit la gură, le-a rĕspuns:

— He, he! las' că doar' vĕ știu eu cine sûnteți! De țineam eu beleaua cea de jalbă așa plăcintă sub nasul vostru, atâta rĕu cât se mai întâlnea ea cu mâna Impĕratului! Da vezi că-'s om pățit și mai bine 'mi-a prins par'că prostia mea, decât mintea D-voastră...

Em. Grigoroviță.

Din excursiune.

— Amintiri —

Era ziua prorocului Ilie, zi despre care bĕtrânii din popor țin că e foarte primejdioasă în ce se ține de schimbarea timpului. Plecasem la o petrecere ce avea sĕ se țină în A. tocmai în seara aceea. Prin întêmplări neprevĕzute însĕ, ținerea petrecerii se zădărnicise abia cu două zile înainte, despre ce eu nu aflasem încă. In drumul meu aflu neplăcuta noutate, prin care călĕtoria mea devenì zadarnică.

Pentru a mĕ întoarce de unde plecasem nu aveam voie, cu atât mai vîrtos, că și așa aveam propusul de-a face o plimbare de mai multe zile. Fiindcă timpul frumos mĕ făcea sĕ nădĕjduesc că credința bĕtrânilor despre ziua prorocului Ilie își va da sieși atestatul de... paupertate.

Imi schimbaiu deci calea cătră locul de recreare dela băile din G., pentru-ca sĕ-'mi pot alunga praful și sudorile drumului de până aci. Timpul înaintase binișor, se apropia miezul zilei, ear' cerul senin începea a se coperi icicolea cu câte un petec de nor alburiu, cari din ce în ce condensânduse, soarele nu-'și mai putù trimite în urmă sărutul de raze asupra pământului.

La o mică depărtare dela băi, locuește amicul C.. pe care de mult nu-'l cercetasem. Mĕ hotărîiu sĕ mĕ abat și pe la dînsul pentru „a-'i da binețe"...

Fusei primit cu multă dragoste, era însĕ p'aci sĕ-'l supĕr, dându-'i a 'nțelege, că de seară voiu sĕ mĕ întorc ear' la băi. Nu era chip de scăpare. Seara trebuì s'o jertfesc pentru a-'i face ospitalului meu amic plăcerea. Pentruca seara sĕ ne fie cât mai plăcută, el mai câștigà vre-o trei persoane „acreditate" casei..

Până doamna casei vedea de ale mâncării, noi ne vedeam de pregătirea apetitului prin „fluiditățile" ce ni-le oferea domnul casei. Credința bĕtrânilor despre ziua prorocului Ilie se 'mplinise... Afară cerul purta rĕsboiu în contra pământului, pământul gemea de greutatea loviturilor ce 'i-le trimetea sfântul Ilie... Ear' înlăuntru noi purtam rĕsboiu contra sticlelor!

Era o caldă petrecere familiară. Și pentruca animația sĕ fie la culme, stăpânul casei așează „notele" pe un „Ariston" și numai ce începù dragă a ne face „musică"... Atâta mai lipsea. Amicul meu învirtea cu mare „abnegațiune" mânerul aristonului, ear' noi două pârechi mĕsuram în tact lărgimea odăii în care ne aflam. Nĕcazul era că numai două dame fiind, un dansator era totdeauna în... talon, dar' și așa se făcea bine, căci acel din talon înlocuia adeseori pe aristonist. In pause rĕsunau cântări în cor mixt, acompaniate de ciocnirea pocalelor.

Și tot așa, eată ne trezim surprinși de aurora dimineții! După-ce ne înpăcasem cu Bachus, era lucru natural ca nici pe Morfeu sĕ nu-'l supĕrăm. 'I-am dat și lui tributul, deși nu în mĕsura cuvenită... După un mic »dejun« cam târziu, eu am plecat apoi sĕ-'mi urmez turneul.

*

In D. avui fericirea a întâlnì mai mulți cunoscuți, pe cari de ani nu-'i mai vĕzusem. Prietenul G. din S. îmi face propunerea sĕ-'l cercetez, și la stăruința lui cedaiu. Propusul era ca de seară sĕ luăm cina la masa lui, întêmplarea însĕ a adus cu sine, că numai la dejun am ajuns acasă. Intr'o zi fiind o nespusă căldură ne-am decis a face o excursiune la băile reci din apropiere. O porumbiță din »Munții-Apuseni« 'și scălda drăgălașele penișoare în apa rece ca ghiața a băilor din B. Societatea românească era representată abia de vre'o patru-cinci persoane, cari aci își petreceau sesonul de băi. Formând cu toții o masă, ne adâncim în diferite discuții, avêndu-'și fiecare obiectul seu de pertractat.

La ordine vine cântul, eu sûnt provocat sĕ încep.

Porumbița dela prima vedere trezise în mine o deosebită simpatíe și, din munți fiind, începuiu: »Mândruliță dela munte«... Se urmează cu altele și eu finesc cu: »Dacă vrei s'alini durerea«...

La o masă vecină stăteau trei coconași împintenați, tot excursioniști. Pe fețele lor se vedea »nemulțămirea« patriotică la auzul vorbelor și cântărilor românești... Incearcă și ei cu un atilism, dar' 'l-au scrintit de-a rîs toată societatea de ei...

Nu peste mult ei și plecară și noi aflarăm că s'au depărtat fiindcă noi, de dragul lor (!) nu am cântat și ceva.. ungurește! U bată-'i toaca! Auzi pretenție! Observ că în ținutul acesta e tare înrădĕcinată »ideea cu pricina«, încât puternicii zilei așteaptă dela fiecare om, ca sĕ știe ungurește, pentru-ca sĕ poată fi »om« (!!).

Hi, hi, hi!...

Am plecat și noi, dar' mie îmi venia sĕ nu mĕ mai duc, așa de mult 'mi-se opriseră ochii și inima la... porumbiță.

*

Au trecut mai multe zile. Mĕ aflu earăși la băile din G. Societatea română de-aci tocmai în acea seară arangiază o serată de »adio« în onoarea unor oaspeți ce se depărtau ca mâne. Toată suflarea românească se grupează la mese și se începe veselia. Toaste, cântări, berechet, ear' musica bine organisată a Faraonilor din O. ne desfăta cu piese animante. Infățișarea pavilonului în care ne aflam se schimbà deodată: cei mai tineri părăsindu-'și locurile începură a îndeplinì învitările orchestrei lui R. Pavilonul era încungiurat de ochii curioșilor.. »Așa și tot așa!.. sĕ tot jucăm sĕ tot săltăm«...

In ziua următoare totul își reluase mersul seu obicinuit. Strĕinii însĕ aveau cu un obiect mai mult de discutat; serata bine reușită a Românilor. Mulți și multe vor fi dorit sĕ poată fi pe câteva momente în mijlocul nostru, însĕ de geaba căci: »Mulți chiemați, dar' puțini aleși«!..

Nicu.

lor (Bohemia) demonstrații groaznice contra Nemților ce nu-'i lasă sĕ se folosească în pace de un drept meritat.

Eată ce spun telegramele despre stările de acolo în zilele acestea.

Graț, 29 Nov. *Mari demonstrații contra Nemților. Încăerări sângeroase. Un demonstrant a căzut mort, mulți răniți! Tot orașul cuprins de groază!*

Praga. 30 Nov. Eri toată ziua, până seara au fost mari demonstrațiuni! Vre-o 500 studenți germani au voit sĕ demonstreze contra Cehilor. Acestia însĕ s'au rĕsbunat. Incăierarea ce s'a produs, un student german a fost bătut crunt, ear' altul străpuns cu cuțitul. Vre-o 10.000 Cehi seara au manifestat pe piața Wenzel. A trebuit sĕ întrevină miliția!

Reichenberg, 30 Nov. *Azi noaptea Nemții au demonstrat contra Cehilor. La reuniunea „Ceske Beseda" au spart toate geamurile!*

Praga, 1 Dec. **Aici a isbucnit adevĕrată revoluție contra Nemților și Jidovilor! Casele și prăvăliile Nemților sûnt zdrobite cu petri! Nemții sĕ ascund prin pivnițĭ și poduri. Trei compănii de infanterie și un excadron de călăreți (dragoni) a trebuit scos sĕ facă ordine. Dragonirĭ cu săbiile lucrează la curățirea stradelor!**

Praga, 2 Dec. *Turburările sûnt tot mai furioase! Sinagoga au bătut'o cu petri! Trei regimente lucrează la restabiliria păcii, fără succes! Mulțimea e înarmată cu revolvere, pe cari le descarcă asupra polițiștilor și soldaților!*

Același lucru sĕ vestește și de prin alte orașe Cehe din Bohemia!

Praga, 3 Dec. Guvernul a decretat pentru Praga și jurul ei legea statară și a instituit tribunale pentru a dicta osândiri imediate!

Treburi școlare.

Perderea școalei din Sânpetru!

Din o corespondență mai lungă ce ni-se trimite din apropierea Hațegului, din lipsa de spațiu, extragem următoarele:

Măchnit până la inimă de critica stare a școalelor acestui protopopiat, unde toate păturile sûnt înghețate, cu durere trebue sĕ Vĕ descopĕr, dle redactor, *că școala confesională gr.-or. din comuna Sânpetru cu filiile Săcel și Uciuc* (protopopiatul Hațegului) nu numai că e »în agonie«, precum zicea corespondentul D-voastre într'un numĕr trecut, *ci astăzi o putem numi moartă!*

Et cum

Vĕzênd autoritățile politice că în comuna Sânpetru cu filiile sale astăzi nu se află nici școală, nici învĕțător, și nici preot, au hotărit că aci sĕ deschidă o școală nouă, pentru-că cei din fruntea trebilor nu arată interesul de lipsă.

La sfatul deputatului Nopcsa, voiau sĕ o facă aceasta încă demult, dar' nu au putut, pentru-că fostul administrator prot. A. Stanca, simțind aceasta, a făcut ca aci sĕ fungheze cei mai harnici învĕțători, cari se rivaliseze și cu de-ai statului, și astfel școala până aci a fost mântuită.

Dar' în vara anului acestuia schimbându-se conducerea, și cum zic, preot nefiind în sat, nu s'a mai întrepus nimenea pentru causa aceasta. Invĕțătorul s'a dus; poporul bucuros că s'a »scăpat de școală«, nesilindu-'l nimenea, nu mai face de sine nimic.

Autoritățile politice vĕzênd prilegiul bun, turma părăsită, ***în sĕptĕmâna trecută au închiriat o casă pentru școală, ca cu începutul anului viitor*** *— adecă cu 1 Ianuarie 1898, aducênd și un învĕțător* ***sĕ sĕ înceapă prelegerile*** *conform legii.*

Nu știu fi-va școala *comunală* ori *de stat?* Știu numai că *a dispărut, a murit* școala confesională din Sânpetru cu filiile sale: trei comuni compacte gr.-or.!

Doncilă.

Dela Deva.

Renovarea școalei gr.-or.

Renovarea aceasta este opera unei financiări norocoase, care s'a sĕvîrșit fără a cheltuì un crucer din banii bisericiì!

La propunerea părintelui George *Nicoară* biserica a parcelat în 11 părți pe seama a 11 credincioși de ai nostri, un pămênt, care aducea la an înainte de comasație — ***5 fl.*** ori nimic; după comasație aduce *38 fl.* Oamenii zidesc pe acest loc și se rescumpĕră în 20 de ani, unii îndată. Financiarea și evidența acestora o cunduce, din încredințarea sinodului și a Ven. consistor, părintele Nicoară și August A. *Nicoară*, ca secretar al comitetului. Din acești bani au incurs aproape 1200 fl., depuși vre-o 900 fl. la „Hunedoara" prin sus numiții, la stăruința și mijlocirea lor. Biserica va mai căpĕta vre-o *1400 fl.*, din parcelele neplătite, dar' vêndute pe amortisare.

Numiții epitropi fac 2 licitațiuni prea norocoase. Intreprinzĕtorii Ioan *Ștef* și Carol *Cozian* sĕvîrșesc, fără venit, o lucrare de *3000 fl.* după părerea pricepĕtorilor, cu suma de *1100 fl.* Epitropia însĕ, începênd renovarea *„școalei"*, a sĕvîrșit renovarea școalei, *apoi a 3 zidiri din curtea școalei, a pardosit curtea cu canal, a reparat 2 lungi ziduri din mezuină,* cari, cu școala dimpreună, erau de mai mult de 20 de ani în starea de ruină a unei moșii părăsite. A zidit cămară de lemne cu 4 despărțĕminte, șopru și cuptor comun și altele. A reparat toate ușile, ferestrile, poarta și le-a colorat în ulei. Trepte de peatră, scocuri noue, etc. A creat o curte frumoasă cu ștachet și 2 curți pentru gimnastica și jocul copiilor, a renovat scaunele și mobilele școalei și cancelariei parochiale ș. a., cari erau în stare de compătimit, spre rușinea bisericii și perirea școalei! Toată curtea era o disordine și murdărie, azi e o curățenie, ordine și comoditate plăcută, zidire solidă, care a ridicat prețul zidirilor și vaza bisericii. Toate acestea cu suma relativ mică de 1200 fl. —

Amintesc, că școala era expusă *închiderii;* azi e la o înălțime cu cea mai bună zidire școlară cu un învĕțător de ori și unde!

Terminul renovării școalei era: 30 de zile, timpul vacanțelor, precum prescrie ordinul Ven. consistor.

In toată lumea renovarea zidirilor reclamă *chieltueli,* căci *scad venitele* brute și *micșorează* venitul curat.

Renovarea noastră însĕ nu e cheltuială, ci *investire*, căci o nouă chilie cu cuină și cămară acum zidite, ne vor aduce 82—102 fl. venit sigur la an.

La banca „Hunedoara" am fi căpĕtat după 1200 fl. 6% = 72 fl. la an; *investirea* ne aduce deci cu 10—30 fl. mai mult și ai pe de-asupra, școala gratis.

În fruntea comitetului stă veteranul jude la tabla regească, dl Ioan *Moțiu*, care prin tactul, blândeța, autoritatea și zelul seu a contribuit prea mult la bunaînțelegere dintre noi, prima recerință la ori-ce lucrare folositoare! Vechile certe și uneltiri și-au aflat—judele drept și cârmaciul destoinic! Astfel temelia lucrărilor noastre în bune mâni se află.

NOUTĂȚI

Congregația de iarnă *a comitatului nostru va fi conchemată pe 13 Decemvrie n. la Deva. Vor fi multe și de mare interes pentru noi Românii lucrurile ce vor venì în desbatere în această congregație. Toți domnii membri români sĕ nu întârzie a grăbì la adunare, căci mai vîrtos ca altă-dată au datorință sfântă a venì. Aflăm că fruntașii nostri ramâni din comitat vor ruga și special pe fiecare sĕ vie, și în de rĕu nume se va lua celor-ce vor rĕmânea acasă.*

*

Un pas înapoi! Față de mișcarea de protestare a Sașilor, guvernul a *făcut un pas napoi.* A scos din planul de lege cuvêntul *„kizárolag"*, că adecă *numai* ungurește ar fi a sĕ scrie numele comunelor pe viitor. Prin asta lasă voe sĕ se scrie și în altă limbă, așa mai napoi, mai a cenușotcă!

Ne-ar putea asta mulțumi și înmuia? *La nici un caz! Căci totuși pretinde sĕ scrii în cărți și în sigile și peste tot locul și numele unguresc,* și încă „firește", în locul prim!

Pentru acea Românii nostri se-'și facă și ei datoria de protestare bărbătească acolo unde vor fi chemați!

*

Protoprebsiter gr.-or. la Hațeg, sĕ va alege la 11/23 Decemvrie a. c. Comisar consistorial rev. dn asesor consistorial Nicolau Ivan.

*

La temniță. Tribunalul din *Alba-Iulia* a inmanuat domnilor *Aurel Danciu,* proprietar și director de mine în Bucium; *Dr. Ioan David,* cand. de advocat; *Simeon Dandea,* proprietar; *George David,* student universitar; *Ioan Naicu,* proprietar în Bucium; *Virgil Todescu,* doctorand în medicină; *Nicolae Băieșan,* paroch în Bucium-Isbita; *Grigore Sima,* paroch în Cărpeniș; *Elena David și Sofia David,* din Munții-Apurseni, citația sĕ între în temnița ordinară a-'și face pedeapsa la care au fost osândiți pentru-că au întimpinat cu simpatie pe regretatul *Babuțiu,* când acesta ieșise din temniță!

Și noi stăm liniștiți și «desbatem» și «ne socotim» ce acțiune «mare» sĕ pornim, în loc ca atâtea provocări obraznice, sĕ ne zgudue momentan și sĕ ne stoarcă hotărîri bărbătești!..

*

Protopresbiter gr.-or. la Dobra, sĕ va alege în 16/28 Decemvrie a. c. Comisar consistorial revds. dn asesor Nicolau Ivan.

*

Un matriculant care *conștiu* face arĕtări oficioase *false!* E jupânul *Szász Sándor,* notar în *Balomir,* ajuns și el din mila lui — Bánffy, sĕ poarte chingă națională maghiară peste pept, din vreme în vreme. Dar' uite ce face mnealui: Dlui înv. *I. Balomiri* din Balomir i-s'a născut un fiu. Peste 3 zile a mers și *a înștiințat matriculantului nașterea fiului seu,* dar' numele nu i-l'a putut spune, că nu-'l botezase încă. Legea îi dă drept sĕ-'l boteze și sĕ înștiințeze *numele* ori când *în 60 de zile* dela naștere, numai *nașterea* s'o înștiințeze *în 8 zile. Așadar omul și-a făcut desĕvêrșit datorința.* Pipirnicitul representant al altarului lui Bánffy însĕ, ca sĕ nu deschidă cartea de 2 ori, căci e, recunoaștem, lucru greu acesta pentru el, că abia o poate ridica, — *a zis că așa, fără nume, el — nu primește înștiințarea!..* Dl învĕțător i-a spus: *eu mi-am făcut datoria,* treaba d-tale mai departe. După botez îți voiu spune și numele, nainte de cele 60 de zile prescrise. Dar' omul cu inimă rea, ce face? După 8 zile *face arĕtare la judecătorie contra dlui învĕțător Balomiri, că nu și-a înștiințat băiatul în terminul prescris!*

Adecă ***o arĕtare oficioasă falsă!*** Judecătoria din Orăștie, a citat pe 1 Dec. pe dl Balomiri, și, deși a spus cum s'a întêmplat, *l'a pedepsit cu 3 fl.!*, avênd a da crezĕmênt arĕtării *„oficioase"* a omului »de încredere« a »statului«, și nu bietului om cu pățănia!

Am rugat pe dl Balomiri sĕ facă arĕtare contra matriculantului volnic, pentru care a mai fost pedepsit un țeran din Balomir, tot așa pe nedrept, și anume sĕ facă arĕtare la inspectorul de matricule *Barcsay Béla* la Deva, și în același timp recurs contra judecății, la judecătorie. De nu se repară »greșala", sĕ facă arĕtare până la ministru, provocând-se la legea care îl arată nevinovat.

*

Decorat. Dl *Constantin P. Barcianu*, director la școala de agronomie și meserii în *Armănești* (România), a fost decorat, pentru merite, de M. S. Regele Carol I. al României, cu *Ordinul Coroana României,* în gradul de Cavaler.

*

Pentru universitarii români din Viena, precum spune »Patria« din Cernăuți, e vorbă sĕ se înființeze un internat. Sâmbăta trecută a avut loc în Kaiserhof o consfătuire în privința aceasta. Se zice că un capital de 20.000 fl. e deja asigurat.

*

Cele multe înainte!.. Precum aflăm au început deja sĕ sosească la dna presidentă a *„Reuniunii femeilor române"* la *Deva* lucruri de mână menite a fi duse la Viena pentru a fi vêndute și pentru — a tace și numele Romăncuțelor noastre și hărnicia mânilor lor cunoscute lumii mari din împĕrătească cetate.

Din *Romos* și din *Hunedoara* s'au trimis deja la Deva mai multe lucruri drăgălașe, mai sĕptĕmâna trecută, ear' în 1 Dec. dna presidentă a primit prin postă din *Margitamare* (com. Torontal) un admirabil covor („Chilim", cum îi zic trimițĕtoarele), cum mai rar de vĕzut! Tot prin postă a sosit dela d-șoarele *Iosefina Trifan* și *Sița Roșca* din *Mureș-Uioara,* vre-o 10 bucăți: covoare, oprege (cătrințe), stofe și altele, împreunate de o foarte călduroasă scrisoare, prin care dna presidentă e rugată sĕ primească și dela domnialor, deși nu-'s în comitat și nu-'s încă membre ale Reuniunii, lucrurile trimise, căci și dênsele cu dragă inimă vor sĕ dee ajutor la lucrul bun pornit de Reuniune.

Stimatele Doamne și surorile țerance din comitat, care, precum s'au primit înștiințări, încă multe pregătesc câte ceva, sĕ binevoiască a grăbi cu ele și, repetăm, pe 8 Dec. sĕ le pună la postă negreșit!

Cele multe înainte!

(Sunt rugate a nu pune, deocamdată, prețuri prea mari, pentru-ca cu atât mai ușoară sĕ fie acum dintâi întroducerea mărfii, printre celelalte!)

*

Noul palat al tribunalului din Deva, care se va zidi unde a fost „Curtea cea mare", va costa 248.000 fl.

*

Copii înveninați cu — fluerici de zăhar!.. O întêmplare ce poate pune pe gânduri pe... mâncătorii fluericilor de zăhar, a avut loc sĕptĕmâna trecută în Sebeșul-săsesc. Un părinte de familie s'a plâns dlui medic Dr. Elekeș, că doi copii ai sei s'au bolnăvit pe neasteptate după amiaz. Intrebând că ce au mâncat și spunêdu-'i-sĕ, medicul le-a prescris ceva ce sĕ le ușureze mistuirea, în credință că mistuirea grea va fi pricina. Noaptea însĕ târziu, părintele vine și înștiințează pe medic că băieții sûnt foarte rĕu, unul e în afară de sine, în luptă cu moartea! Bănuind că va fi înveninare la mijloc, dl Dr. Elekes luând cu sine medicinile de lipsă contra înveninării și alta pentru vĕrsat, a alergat la fața locului, a dat bolnavilor sĕ verse, apoi le-a dat medicament contra înveninării, și într'adevĕr a scăpat vieața bieților copii, *dovedind îndată că fuseseră înveninați de fluerici de zăhar colorat ce mâncaseră peste zi!*

*

Drumul de fer dela Vinț peste Sebeș la Sibiiu—Seliște, s'a deschis Joi în sĕptĕmâna trecută.

*

Atentat cu dinamit în Băiță. In noaptea de 20 spre 21 Nov. făptuitori necunoscuți au pus dinamit la locuința inspectorului de mine (băi) *Francisc Vane* în *Băiță.* Au pus 3 bucăți de dinamită în apropiere de odaia de durmit a inspectorului. Au explodat cu o detunătură puternică stricând veranda, dar' nestrăbătênd în odaia unde durmeau. Se crede că niște lucrători nemulțumiți ar fi făptuitorii.

*

Cununie. *Olga Romoșan* și *Rudolf Murășan* își vor sĕrba cununia în 9 Decemvrie st. n. la 11 ore a. m. în biserica rom.-cat. din Orăștie. Trimitem felicitările noastre!

*

Notar public neputincios. Aflăm că notarul public din *Deva*, este acum de mai mulți ani, într'o stare fisică atât de decăzută, încât nu mai e deloc în stare sĕ-'și facă slujba în regulă și cu acurateța ce sĕ recere la oficiul de notari publici. Comite atâtea și atât de mari greșeli, nu cu voia, ci din slăbiciunea de creeri (stupiditatea) în care a căzut, încât sĕ mire toți cei-ce primesc acte dela el, cum pot figura acelea ca — documente publice!

Noi ne mirăm de tribunalul și de judecătoria din Deva și de dnii advocați, cum pot suferì această stare de lucruri periculoase pentru afacerile publice de drept si de avere?

Că cei dela comitat o sufĕr asta, nu ne mirăm. Pentru ei e bun ori-ce stupid la ori-ce post cât de înalt, numai Ungur sĕ fie, — dar' tribunalul și judecătoria și advocații nu-'i permis sĕ aibă și dênșii »considerația« asta!

*

Blonda soață de drum... Un negustor din Alba-Iulia a călĕtorit deunăzile la Pesta, sĕ-'și cumpere marfă multă. Pe drum, în cupeu, a făcut cunoștință cu o damă tinĕră foarte frumoasă, blondă. S'au împretenit repede. In Pesta ei și-au luat sălaș la un hotel, înștiințându-se camerierului ca »soț și soție«. »Soțul« însĕ, de multă încredere ce se vede că avea în »soția« sa, a dat camerierului 3000 fl. în sămă, sĕ aibă grije de ei, sĕ nu-'i fure care cumva oare-cine peste noapte. Și a durmit bine, tignit... Dimineața tinĕra damă sub cuvênt că fuge până în prăvălia din apropiere sĕ cumpere niște ace de pĕr, a eșit. A așteptat negustorul ce-a așteptat, »doamna« nu mai venia. A plecat și el, sĕ-'și tîrgue după ce venise. Când cere la camerier banii, acesta îi spune, cu multă supunere, că prea onorata doamnă soție 'i-a cerut dela dînsul. El i-a dat și doamna s'a dus în oraș... Negustorul a venit »ușor« acasă, ear' prea stimata-'i »soție«, și-a fi vĕzênd de rînd sĕ-'și afle altul tot așa cuminte ca ăsta...

*

Societatea „Petru Maior" a tinerimi universitare române din Pesta, s'a constituit pentru anul școl. 1897/8, în modul următor: Președinte: George Adam, stud. în drept; vicepreședinte: Vasilie Virgil Moisil, stud. în med.; secretar: Ioan Pop, stud. în drept; cassar: Camil Velicean, stud. în drept.; controlor: Ioan Fruma; notari: Virgil Păușan, stud. în drept, și Petru Maior, stud. în drept; bibliotecar: Nicolae Mihulin, stud. în fil; archivar: Augustin Străițariu, stud. în drept.; econom: Aurel Cioban, stud. în drept. In comisia literară: Președinte: Ilarie Chendi, teol. abs. și stud. fil.; referent: Vasile Virgil Moisil stud. în med.; membrii: Aurel Cioban, stud. în drept, Ioan Pop, stud. în drept., Ioan Fruma, stud. în drept., Stan Vidrighin, stud, techn., Nicolae Mihulin, stud. în fil. In comisia supraveghietoare: Roman Rudneanu, stud. în med., Traian Morcan, stud. în drept., Victor Pește an, stud. în med.

Două rĕspunsuri.

Biscaria, 13 Noemvrie 1897.

La corespondența din Hațeg apărută în stimata foaie *„Revista Orăștiei"* Nr. 46, fiindu-'mi timpul de tot prețios, rĕspund numai scurt.

Autorul susține: că »școalele confesionale gr.-or. din acel tract, al Hațegului, sûnt în agonie, ear' afacerile bisericești în o confusiune ne mai pomenită«.

Stau de vorbă cu cele din urmă. Starea bisericilor în timpul scurt de când am primit

funcțiunea în 9/21 Septemvrie a. c. declar, că după cât cunosc afacerile, *nu s'a schimbat*. Anomalia, pe care am aflat-o nu 'mi-a succes să o delatur.

Cine a mai vĕzut, de pildă, să conducă matriculele bisericii un laic? Lucrul acesta, care servește spre rușinea organelor bisericești, se află și astăzi în Hațeg, pe lângă toate provocările, în mânile învĕțătorului Nicolae Sânsuian. Explotarea tractului 'i-a căzut subite din mâni, nu-'l mai poate întinde ca o pele de vacă. Aici e buba și asta-i manevrarea cu debuturi false în publicistică.

Despre școale susține că așĭ fi denumit câte 2—3 învĕțători. Asta-i adevĕrat minciună!

Este știut, că cei aparținetori de confesiunea gr.-or. pot să se organiseze independent atât în cele școlare, cât și în cele bisericești. Când am primit funcțiunea de adm. protoprsb. am avut în vedere această dispositie. Am ascultat deci cu supunere de cei-ce dispun de un drept inalienabil.

In causa datoriei bisericii din Petrila, autoritatea mea superioară m'a însărcinat să ies în fața locului. Cu ocasiunea aceasta, poporul, costituit în corporațiunile prescrise prin lege, a pretins, în lipsa de concurent cualificat, să se institue provisor unul din comuna menționată cu o cualificațiune, după cât am fost informat, de 4 clase gimn. Necunoscând întreagă afacerea, am zis că da, dar' după-ce s'a clarificat că cel pretins e pe un timp la miliție, li-am pus în vedere imposibilitatea, căci instrucția în școală trebue să se înceapă. Am eșit din biserică și învitat la preotul Ioan Preda, de nou am fost recercat să le satisfac, susținênd că până la sosirea aceluia dela miliție, preotul susnumit, care s'a și obligat, va deschide școala. Această lucrare ulterior oare nu se putea efectui? Fiindcă un superior n'are drept de-a nimici ceea-ce le ofere legea, am deobligat pe susnumitul preot să deschidă școala.

N'a trecut mult și mi-s'a raportat, că școala nu s'a deschis și că dacă va fi învĕțător cel care 'l-a pretins poporul, aceea se va preface în comunală. Tot în raportul acela s'a cerut să le trimet de învĕțător pe Stefan Aruncutean din St.-Mihaiul-inferior. Pe acesta 'l-a pretins o autoritate școlară, după care la poruncă am și scris. Despre incident să-'și dee seamă vinovatul, căci eu am satisfăcut la poruncă. Pe acesta și nu pe altul 'l-am autorisat să funcționeze ca învĕțător. Complicațiunea provocată de însuși îndreptățiții la regularea afacerilor școlare, am transpus-o superiorilor, pentru de a decide în causă.

La celelalte provocate în corespondență, produc drept dovadă presența învĕțătorilor actuali în funcțiune: Simion Albu în Petrila-Gărgani, Nicolae Părăian în Ocolis, Iuliu V. Ioanoviciu în Federi-Fizești, cari mi-au dat sucurs la resolvarea agendelor școlare.

Știu acești domni, câți au petiționat că unde numai am știut că e lipsă, am făcut dispositie ca școala în cursul seu să nu fie împedecată. Au obvenit diferențe între învĕțători și popor, aplanarea s'a probat și de către organele locale; și că în unele locuri nu s'a putut obținea un resultat favoritor, nu e de vină conducĕtorul, care din maliție e tăvălit prin tină.

Pentru marele public să răspund dară și despre celelalte comune despre cari se face amintire.

La Federi-Fizeși funcționează cu diploma provĕzută dela Prea ven. Cosist. Iuliu V. Ioanoviciu; la Ocolis Nicolae Părăian, învĕțător cualificat.

Complicațiunea dela Sânpetru datează nainte de-a întra eu în funcțiune. Despre aceasta spună dl Raitescu, învĕțător în Bărești. Dar' nici aici, înțelegênd despre causă, n'am stat indiferent. Am convocat comitetele aparținĕtoare de școala aceea, și după mai bine de o oră și jumătate mi-a succes să-'i înduplec să susțină școala confesională. Durere căci n'a trecut mult și 'mi-s'a anunțat, că earăși s'au rentors la starea anterioară. Parochul Dionisiu Ungur a fost imediat însărcinat să cerceteze afacerea încă odată, care, după raport, a remas fără resultat.

La Livezeni s'a susținut starea anterioară. Iuliu V. Ianoviciu a cerut să fie numit acolo.

Ocupat peste măsură, 'l-am autorisat pentru postul acela, dar' înțelegênd dispositia poporului, degrab am dispus retragerea, fără a provoca complicațiuni.

Gridu are școală cu sistem ambulant, anexată la școala din Valea-Sângiorsului, la care funcționează ca învĕțător Nicolae Tinerescu.

La Baia-lui-Craiu și Toplița am denumit pe Mihail Chișu. Respingêndu-'l poporul, am însărcinat parochul local să aducă starea școalei în ordine.

Despre Cinciș, la ordinul primit, parochul Ioan Suciu 'mi-a raportat, că toată întrepunerea s'a pentru regularea lefei, a rĕmas fără resultat și că poporul nu vrea să știe decât de cei de-alor. Tot asemenea se raportează și despre Teliuc, unde poporul numai de greutăți să nu audă.

La aceasta declar de încheiată ori-și-ce corespondență venită cu acuse nefundate. Imi port cu scumpĕtate și cu spese proprii oficiul de care numai superior lor voiu da seama.

Nicolau Șinca,
paroch și adm. protopr.

*

Petrila, 25 Nov. n. 1897.

Onorată Redacțiune,

Cu mare plăcere obicĭnuesc a cetì prețuita foaie ce redigiați. Imiplace să urmăresc și sbiciuirile ce le cetesc față de cei vinovați, încât acestea se întemeiază pe adevĕr!.. Dar' în nrul 46 cetesc o corespondență din Hațeg, în care se învinuește dl administrator tractual în ce privește afacerile școlare ale acestui tract.

Ei bine, doară administratorul poartă vina că la posturile de învĕțători nu competează indivizi cualificați? Au doară numai acum se întêmplă aceasta? Nu vorbesc la adresa prea onoratei Redacțiuni, ci la adresa dlui corespondent. Haid' să ne facem mari, haid' să strigăm în gura mare contra școalelor noastre, cari și altcum așteaptă numai un lin vênt de invinuiri, și sunt surpate până în temelii și rostogolite în prăpastia ce ne amenință!.. Nu cumva dl administrator în 3—4 sĕptĕmâni ne-ar fi putut face munți de aur?

Ear' dl corespondent față cu școala din *Petrila,* să nu spună ce nu știe, susținênd că această școală și acum e »închisă«, când adevĕrul e, că eu după primirea exibitului protopresbiteral de dto 17 Oct., *am început școala* și cu vre-o 50 de elevi țin orele regulat până la altă decisiune a măritului Consistor.

Am fost însărcinat cu conducerea învĕțământului pe timp nedeterminat, cu observarea dlui administrator, că până la aducerea unei decisiuni din partea măritului Consistor.

Am început școala la 18 Octomvrie v. și țin orele regulat până în ziua de azi. *Acesta* e adevĕrul.

Pe dl corespondent îl rog să nu trimită dară neadevĕruri spre publicare.

Ioan Preda, paroch.

FEL DE FEL

Minte de copíl.

— Ei bine, Ionel, tu care nu-'ți place supa, tot mai ceri încă.

— Da, ca să nu mai rĕmână și pe de seară...

*

Hogea și cu fiu-seu se plimbau într'o zi pe uliță. La o răspântie, întâlnesc un alai de mort. Nevasta mortului se bocea:

— Frate, frate! ieri mâncai, ieri beai, ieri te culcai; și acuma unde te duc? Te duc unde nu-'i nici mâncare, nici bĕutură, nici altea, nici nimic...

— Să știi, zise Nastratin Hogea către fiu-seu că p'ĕsta îl duc la noi acasă!

*

— Ce faci, Fidi, cu păpușa?

'I-am tras, mămucă, un dinte, ca să-'l pun peste noapte într'un păhar cu apă, ca tine...

Notiță Literară.

„Moda Ilustrată" e numele unei nouĕ foi ce apare de vre-o lună la București, odată pe sĕptĕmână (Pasagiul Maca, șase floreni pe an.) E ziar de modă, după modelele franceze și germane, cu câte 20—25 de gravuri (chipuri) de dame îmbrăcate după cea mai nouă modă și anutimp, și de pânzării. Schițăm aci cuprinsul numĕrului 4, primit de noi la redacție, din care își pot face gentilele cetitoare o idee asupra foii. Eată-'l precum este întercalat printre cele 24 gravuri de dame și de lucruri de mână, pânzături, dantele etc. „Cronica Modei" de *Laura;* „Lucru de mână" (anume: explicație cum e a se face *„Fășie pentru mijloc de masă"* după mustra desemnată, *„Colțuri croșetate pentru platcă de cămașă"*, tot după figură arĕtată, și *„Dantelă împletită"*) Urmează „Explicarea gravurilor", (*pelerina* cea mai nouă; rochie de lână *„grisfer"* pentru casă; rochie de postav *„vertamande"* pentru dame tinere; un grup de toilletă de stradă; etc.) „Secretul" nuvelă de *Francois Coppée;* Anecdote; Iubitei mele, poesie de Carol Scrob; Un articolaș cuminte: „Soția trebue creată", de *Michellet;* Secretele mele („Corsetul și organele", „Surmenajul") de baronesa de Staaffe. Pentru mame: Despre Educația copíilor. Convorbiri: Moda viitorului; Un bal în 2097 de *Caion.* Felurimi. Explicația tiparului tăiat: guler de moda cea nouă. —

Un cuprins, precum se vede, bogat. O recomandăm cu căldură damelor române și pentru cuvêntul că vor învĕța din această foaie *românească* de modă, numirile multor lucruri de casă și de îmbrăcăminte, în românește, pe cari numiri azi le știu numai nemțește, franțuzește ori, fugi!.. ungurește!

Pentru redacție responsabil: **Petru P. Barițiu.**

Intreprinzĕtor român!

Subscrisul am onoare a face cunoscut onoratului public român, îndeosebi însĕ onoratelor *comitete bisericești și școlare* din comitatul Hunedoarei, că iau în intreprindere și îndeplinesc zidiri de

Case, școale și biserici,

după ori-ce plan, lucru bun, cu prețuri cât se poate de cinstite, ușoare.

La trebuință gătesc însumi întreg planul de zidire!

Am zidit până acum frumoasele ***școli*** *din comunele* ***Romos, Romoșel, Balomir, etc.*** *In* ***Orăștie: școala catolică, asilele de copii, sinagoga evreilor, sala de gimnastică a collegiului etc.,*** *ear' acum am în intreprindere* ***biserica din Berĭiu și cea din Câmpuri-Surduc,*** *și alte edificări.*

Recomandându-mĕ binevoitoarei atențiuni a publicului nostru și din alte părți, semnez cu multă stimă

(164) 13—15 Nicolae Părău,
edificător, în Orăștie.

„ARDELEANA"

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII IN ORĔȘTIE.

Fonduri proprii: fl. 350.000. Depuneri: fl. 700.000

Circulație anuală: fl. 3,000.000. (196) 26—

Institutul face următoarele operațiuni, la cari recomandă serviciile sale:

1) **acordă împrumuturi** cu interese de **8%**;
2) **primește depuneri,** dela particulari cu **5** și cu **5½**, ear' dela corporațiuni culturale cu **6%**;
3) **cumpĕră și vinde realităț**i;
4) **cumpĕră și vinde mărfuri și producte**
5) **arĕndează și exarĕndează realități;**
6) **cumpĕră și vinde efecte publice;**
7) **mijlocește operațiuni,** specificate sub 3. 4. 5.

La institut se mai află 500 acții proprii, puse în vindere conform Prospectului staverit de Direcțiunea institutului sub Nr. 68/1897,

Ori-ce afacere se poate resolva și informări se pot lua verbal în biuroul institutului, ear' în scris prin corespondență.

Orĕștie, în Iunie 1897. Direcțiunea.

ATELIER de TÊMPLAR

Drumul țerii Nr. 3.
Casa proprie.

ȘI

DEPOSIT DE OBIECTE FUNEBRALE!

Subscrisul îmi iau voe să atrag binevoitoarea luare aminte a onor public din **Orăștie și jur,** asupra bogatului meu magazin cu tot felul de

Mobile de casă

precum: **soaune, paturi, mese, dulapuri, canapele,** etc. ce să află totdeauna gata, ori, la dorință, să gătesc după plac și în grabă!

Îmi recomand mai departe

Depositul de lucruri trebuincioase la înmormêntări,

precum:

sicriuri,

de aramă, nuc, goron și de brad, pompoase ori simple;

cruci, cununi de mort, și toate pânzele de lipsă!

Sûnt 19 ani decând am aceste bogate magazine, în casele mele propri (**drumul țerii Nr. 3**), ear' acum le-am arangeat și îmbogățit de nou și temeinic

Rugând onoratul public pentru numĕroase comande, îi promit lucru bun cu *prețuri foarte ieftine!*

George Brassai
măsar.

(145) 14—15

„MINERVA" institut tipografic în Orăștie.